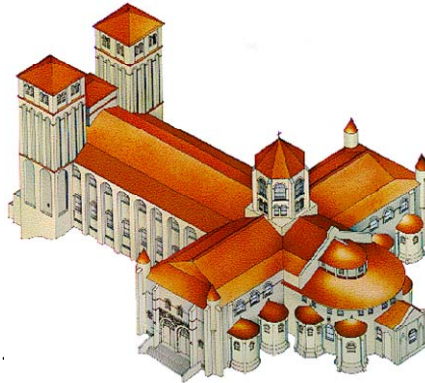

Catedral de Santiago de Compostela (páxs. 149-150 do libro)

1. Clasificación da obra

– Clasificación

- Catedral de Santiago
- Finais S. XI, principios S. XIII.
- Románico
- Santiago de Compostela
- Mestres: Bernardo “o vello”, Roberto, Esteban, Bernardo “o Mozo” e Mateo
- Promoven as obras os bispos: Diego Peláez e Diego Xelmírez.

A planta e o alzado reflicten unha arquitectura relixiosa, igrexa de peregrinación: Santiago de Compostela, comezada no 1075 e consagrada en 1211.

2. Planta e alzado

Edificio de **planta** de cruz latina, cun cruceiro desenvolvido que responde á representación do corpo de Cristo crucificado en arquitectura: a ábsida e tramo recto son a cabeza, o transepto os brazos, as naves o resto do corpo e o nártice os pés.

A **planta** presenta división en tres naves, tanto no corpo como no transepto, á vez que estas se prolongan pola ábsida xerando o deambulatorio ou xirola.

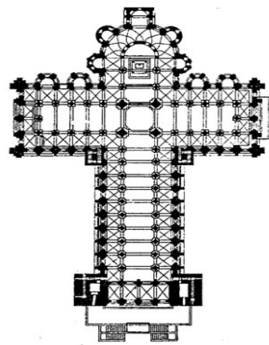
Os **elementos sustentantes** son os piares aos que se encostan columnas adquirindo un carácter composto: estes piares manteñen unha sensación de robustez e solidez, son o sostén do edificio.

Os **elementos sustentados** son arcos de medio punto peraltados, entendendo por estes aqueles arcos cuxa frecha é maior que a semiluz, permitindo gañar altura. Tamén existen os arcos de medio punto, así como os arcos de faixa, en clara relación coa cubrición da nave central mediante bóveda de medio canón que se prolonga nos dous panos do tramo recto que precede á ábsida. Mediante esta técnica tense asegurado o reforzo da bóveda cuxos empuxes son transmitidos ao exterior aos contrafortes, As naves laterais así como a xirola manteñen bóveda de aresta, xerada pola intersección de dúas bóvedas de medio canón, mentres que no cruceiro óptase por cúpula sobre trompas que permite o paso do espazo cadrado ao octogonal.

A **cabeceira** resólvese cun deambulatorio ou xirola ao que se abren capelas radiais de planta poligonal e semicircular, destacando a central de perímetro recto.. As capelas da xirola se estenden tamén aos brazos do transepto. O modelo está inspirado en San Martín de Tours, San Marcial de Limoges, Santa Foy de Conques e San Sernin de Toulouse. Baixo o presbiterio atópase a cripta, o sepulcro do apóstolo Santiago. Aos pés da planta constrúese un nártex entre dúas torres prismáticas que non se conservan pois a fachada actual é de estilo barroco.

- **Planta**

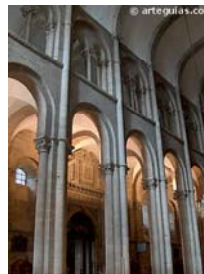
- De cruz latina e de peregrinación
- Ten xirola, 4 absidiolas e 5 capelas radiais (a central é de planta cadrada)
- Tres naves no eixe principal
- Tres naves no transepto
- Pórtico aos pés
- Catro portas de acceso
 - Porta Santa (só se abre cando é ano Santo)
 - Praterías (Románica)
 - Acibechería (S. XVIII-XIX)
 - Obradoiro (S. XVIII). Fachada pantalla que oculta o Pórtico da Gloria

O **espazo interior** organízase en tres naves, dúas laterais e a central que é máis ancha (8 m.) e alta (22 m.) cas laterais. Sobre estas desenvólvese a tribuna que se abre á nave central mediante un arco abarcante de 2 vans xeminados menores e que recibe iluminación a través dos vans arcados de medio punto do muro exterior. A función da tribuna é múltiple porque podía acoller aos peregrinos que facían noite no templo e á vez a vixilia nocturna do sepulcro. Así mesmo, críase que era o lugar preferido polo bispo para asistir ao culto desde as súas dependencias sen baixar á igrexa xa que esta tribuna esténdese pola xirola e comunicaba coas dependencias privadas daquel -palacio episcopal-. Todo o edificio constrúese con cantarías, símbolo da perfección. A iluminación do interior é un dos logros de Santiago: os vans dos muros das naves laterais, a través da tribuna se ilumina a nave central, a torre lanterna do cruceiro ilumina a nave e a ábsida e as absidiolas teñen vans nos muros.

- **Cubertas**

- Bóvedas de canón na nave central reforzada con arcos de faixa
- Bóvedas de aresta nas laterais
- Absidiolas e capelas radiais
 - con bóvedas de cuarto de esfera
- Tribuna
 - con bóvedas de cuarto de canón

- **Cubertas**

- O cruceiro se cobre con cúpula sobre trompas
- A xirola se cobre con bóvedas de aresta curvilínea

- No **alzado** observamos:

- Os piares cruciformes
- Arcos formeiros
 - Arcos de medio punto dobrados e peraltados
- Tribuna con arcos xeminados baixo arco de medio punto
- Arcos faixóns

Arcos faixóns

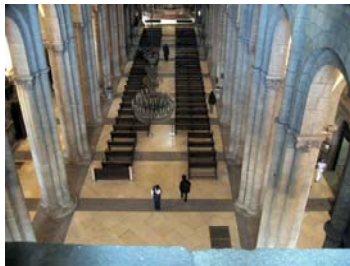
Tribuna

Arcos formeiros

Piares

- **Soportes:**

- Piares cruciformes con columnas encostadas (alternan a base circular e a cadrada) que reciben a carga das bóvedas a través dos arcos de faixa.
- No exterior os muros van reforzados con contrafortes

Luz:

- A través dos vans dos muros das naves laterais.
- A través dos vans da tribuna se ilumina a nave central.
- A torre lanterna do cruceiro ilumina a nave e a ábsida.
- As absidiolas teñen vans nos muros.

- **Decoración**

- No interior, nos capiteis e baseamento das columnas, columnas adosadas, impostas con axadrezado, molduras...
- No exterior mediante esculturas nas portadas (Praterías, Pórtico da Gloria) e todo o repertorio decorativo do románico que contribúe a articular os muros e facelos menos monótonos e pesados

Portada de Praterías

Pórtico da Gloria

Concluindo, a catedral de Santiago pode entenderse a partir dun conxunto de influencias:

a- Recolle solucións prerrománicas:

- Mediante o emprego de contrafuertes exteriores
- Tendencia á ferradura de moitos arcos.
- Peralte dos arcos de medio punto.
- Absidiola central cadrada.

b- Románico español: San Isidoro de León, emprego da bóveda de medio canón na nave central e aresta nas laterais.

c- Románico francés: a xirola, a tribuna, a prolongación das naves no cruceiro

d- Islam: os arcos polilobulados da Porta das Praterías e da capela maior

Tamén o conxunto arquitectónico achegou solucións interesantes entre as que se atopan:

a- as proporcións: a nave central de dez metros e as laterais de cinco metros; a distancia entre o tramo central do cruceiro e o primeiro tramo da nave central é a mesma ca do transepto.

b- a esbeltez

c- a funcionalidade en clara relación co fenómeno das peregrinacións

d- a iluminación do interior.

• **A Monumentalidade se manifesta en:**

- a harmonía de volumes.
- a verticalidade das torres.
- a proporcionalidade entre todos e cada un dos seus elementos (a anchura da nave central é o dobre ca das laterais, o transepto ten a mesma lonxitude que a distancia que hai desde os pés ao cruceiro...).
- a sobriedade e a elegancia.

3.- Contexto no que se constrúe a igrexa

A igrexa de Santiago constrúese entre o final do século XI e finais do século XII. Púxose a primeira pedra en 1075 sobre os restos dunha catedral anterior edificada por Alfonso II e destruída por Almanzor. Impulsouna o bispo Diego Peláez e máis tarde o bispo Diego Xelmírez a partir do 1100 e o conxunto foi finalizado no ano 1188, aínda que ata 1211 non se darían por rematadas todas as obras e se procedería á súa solemne consagración.

Naqueles tempos Santiago era un señorío eclesiástico no que o bispo Diego Xelmírez, auténtico señor feudal, organizará un espazo urbano ao redor da catedral, facéndose eco da opulencia da mesma en función da afluencia de peregrinos e a meta do camiño. Santiago obedece, a un modelo de cidade propia do momento porque: concentra poboación, serve de espazo acolledor dos peregrinos, é un espazo sacro, alí atópase o sepulcro do apóstolo Santiago.

Foi comezada polo mestre Bernardo o Vello e o mestre Roberto con 50 canteiros franceses, continuada polo mestre Estebo, por Bernardo o Mozo, o Mestre Esteban e o Mestre Mateo, que responden ao tipo de mestres itinerantes que percorren os diferentes espazos en busca de traballo e por iso toman influencias variadas para reflectilas na súa obra. A pesar de coñecer o nome dos artistas, naquel tempo concedíase máis importancia a quen encargaba a

obra que era o que establecía o programa construtivo a seguir. Por outra banda na catedral faise mención a Santa Foy de Conques, igrexa francesa, e é que se especula coa orixe franca dos mestres que constrúen Santiago, aínda que para algúns investigadores non son os modelos franceses os puntos de referencia senón ao revés é Santiago o modelo.

O edificio sufrirá grandes modificacións no seu exterior en época barroca, quedando oculta a súa fábrica románica, cegando as ventás das naves laterais e das tribunas e eliminando a iluminación directa orixinal. Manténdose só a fachada de Praterías como a única románica. No interior, a ábsida verá cambiar o seu aspecto pola inclusión dun enorme baldaquino, así como os órganos da nave central, que farán desmontar o coro pétreo realizado polo mestre Mateo.